

Przywrócenie uprawy śliw na terenach podgórskich

Jeszcze 70 lat temu Podkarpacie było głównym ośrodkiem produkcji śliwek w Polsce. Jednak w wyniku silnej presji szarki większość sadów została zlikwidowana. Od 2021 r. Instytut Ogrodnictwa – PIB realizuje projekt przywrócenia uprawy wybranych odmian śliw na terenach podgórskich. Jakie są założenia tego projektu i jakie odmiany obejmuje?

Mgr inż. Agnieszka Głowacka

Instytut Ogrodnictwa – PIB w Skierniewicach

Prowadzenie uprawy śliw na terenach podgórskich niesie ze sobą wiele wyzwań. Przede wszystkim są to wyzwania klimatyczno-terenowe, które bardzo często uniemożliwiają produkcję owoców z wykorzystaniem znanych oraz popularnych gatunków i odmian roślin sadowniczych uprawianych na terenach nizinnych.

Lata rozkwitu

Jednym z przykładów gatunków roślin sadowniczych powszechnie uprawianych obecnie w rejonach nizinnych jest śliwa domowa (*Prunus domestica*). Do połowy XX w. jej uprawa była skupiona głównie na Podkarpaciu. Rejon ten charakteryzuje się stosunkowo dobrymi glebami i dużą ilością opadów atmosferycznych. W sadach dominowała Węgierka Zwykła. Wśród drzew tej odmiany znajdowało się wiele lokalnych typów, różniących się między sobą wielkością owoców, porą dojrzewania, zawartością cukrów i poziomem suchej masy.

Szarka sieje spustoszenie

Niestety, w latach 50. ub.w. w sadach tego regionu rozprzestrzeniła się bardzo groźna choroba wirusowa, zwana ospowatością śliwy lub powszechnie szarką. Przywędrowała ona do Polski z południa Europy i była przyczyną

A. Głowacka

Objawy szarki na owocach

wyniszczenia drzew śliwowych, a zwłaszcza powszechnie uprawianej Węgierki Zwykłej, która okazała się jedną z najwrażliwszych odmian na tę chorobę. Drzew zainfekowanych nie można uzdrowić, a na dodatek są one źródłem infekcji dla drzew zdrowych, dlatego należy je usuwać. W ten sposób corocznie redukowano

Śliwy w pierwszym roku po posadzeniu

A. Glowacka

Po latach szarka spowodowała tak duże straty w rejonach podgórskich, że uprawa śliw na tych terenach stała się marginalna

około 10% sadów śliwowych. Po latach szarka spowodowała tak duże straty w rejonach podgórskich, że uprawa śliw na tych terenach stała się marginalna.

W przypadku odmian śliw podatnych na szarkę silne objawy porażenia występują nie tylko na liściach, lecz także na owocach. Na liściach występują jasne, rozmyte plamy, różniące się wielkością i kształtem. Na powierzchni skórki owoców pojawiają się wgłębione plamy przypominające objawy ospy na twarzy chorego człowieka. Owoce drobnieją, przedwcześnie się osypują, zawierają mniej cukrów, ich miąższ

czerwieńsze, staje się gąbczasty i niesmaczny. Typowe dla szarki są także czerwone przebarwienia pestki. Takie owoce praktycznie nie nadają się do użytku, są nieprzydatne ani do bezpośredniego spożycia, ani na przetwory.

W rejonach podgórskich, gdzie jest wysoka presja wirusa, nawet odmiany śliw tolerancyjne na szarkę, w przypadku których objawy można zaobserwować na liściach, a owoce pozostają zdrowe, mogą nie być wystarczająco dobrym rozwiązaniem, ponieważ również u nich choroba ta obniża wielkość i jakość plonu.

Nowe osiągnięcia hodowlane

Dobór odmian śliw do rejonów podgórskich powinien być ukierunkowany na zmniejszenie wpływu trudnych warunków klimatycznych oraz czynników chorobotwórczych na stan zdrowotny drzew oraz wielkość i jakość uzyskiwanego plonu. W przypadku śliw sukcesywny postęp w hodowli sprawia, że obecnie są już dostępne odmiany odporne na wirusa szarki.

Ponad 30 lat temu w Niemczech wyhodowano pierwszą szarkoodporną odmianę śliwy domowej o nazwie Jojo. Jej odporność polega na nadwrażliwości tkanek na wirusa. Komórki po zetknięciu się z patogenem zamierają, a powstała nekroza stanowi barierę uniemożliwiającą rozprzestrzenianie się wirusa w roślinie. Wyhodowanie odmiany Jojo stało się impulsem do dalszych prac hodowlanych nad uzyskaniem odmian odpornych na wirusa szarki. W ich wyniku otrzymano w Niemczech trzy nowe odmiany: Joganta, Jofela i Jolina. Niestety, wybór odmian odpornych na szarkę jest nadal ograniczony, a drzewka trudno dostępne w sprzedaży. Z tego względu w przypadku ponownego upowszechnienia uprawy śliw w rejonach podgórskich warto rozważyć również wybór wśród odmian niewykazujących symptomów szarki. Wśród nich znajduje się m.in. nowa polska odmiana o nazwie Temano, znaleziona w rejonie nowosądeckim.

reklama

GRZYWA
Rok założ. 1977

ul. Polna 17, 24-310 KARCZMISKA DRUGIE
tel. 606 304 423; 606 913 121; 81 827 35 67

Drzewka owocowe
Szeroki asortyment

e-mail: biuro@grzywaszkolka.pl
<http://grzywaszkolka.pl>

DRZEWKA OWOCOWE
Anna i Ryszard Nowakowscy

Lewiczyn 77a, 05-622 Belsk Duży woj. mazowieckie
tel. +48 (48) 661 17 79, fax +48 (48) 661 02 29
tel. kom. +48 607 693 777 – zamówienia
tel. kom. +48 603 795 994
e-mail: szkolka@arno.agro.pl

ARNO
SZKÓLKARSTWO SADOWNICZE

www.arno.agro.pl

Przebieg badań

W ramach zadania pt. „Przywrócenie uprawy śliw oraz rozwój produkcji owoców wybranych gatunków roślin jagodowych na terenach podgórskich”, finansowanego przez MRiRW, w 2021 r. założono doświadczenia w dwóch gospodarstwach prywatnych oraz w Sadowniczym Zakładzie Doświadczalnym Instytutu Ogrodnictwa Brzezna Sp. z o.o. z siedzibą w woj. małopolskim. W wytypowanych gospodarstwach zaplanowano posadzenie pięciu odmian śliwy domowej, w tym trzech odmian odpornych na szarkę (Joganta, Jojo, Jofela) oraz dwóch odmian niewykazujących objawów szarki na liściach i na owocach (Temano, Valjevka). Po rozmowach z sadownikami i wysłuchaniu ich opinii o problemach związanych z uprawą odmiany Valjevka na terenach podgórskich, postanowiono z niej zrezygnować i sprawdzić przydatność do uprawy w warunkach podgórskich odmiany hodowli Instytutu Ogrodnictwa o nazwie Kalipso.

W wytypowanych gospodarstwach posadzono dotychczas drzewka trzech odmian (Jojo, Jofela, Temano), szczepione na siewkach Węgierki Wangenheima. Jesienią planowane jest dosadzenie drzewek odmian Joganta i Kalipso. Wiosną drzewka zostały lekko przycięte, w dwóch gospodarstwach popalikowane, a w jednym z gospodarstw również poformowane. W każdym z doświadczeń wykonano pierwszą ocenę zdrowotności.

Przy stosowaniu podstawowej ochrony przed chorobami i szkodnikami nie zaobserwowano żadnych problemów z ich występowaniem. Wiosną rozwój wszystkich drzewek odmian Temano i Jojo był wyrównany, natomiast nierównomiernie rozpoczynały wegetację drzewka odmiany Jofela. Mogło to wynikać z faktu, że drzewka tej odmiany miały dość słabo rozwinięty system korzeniowy w stosunku do mocno rozbudowanej części nadziemnej, a wiosną występowały długie okresy bezdeszczowe, co nie sprzyjało ukorzenianiu. W związku z bardzo trudnymi warunkami ukorzeniania i wzrostu roślin, w maju rozpoczęto podlewanie drzewek.

Badania będą kontynuowane, a szczegółowe dane dotyczące przydatności poszczególnych odmian do uprawy w terenach podgórskich będą znane za kilka lat.

Odmiany wybrane do badań

Jak już wcześniej wspomniałam, do badań wytypowano pięć odmian śliwy domowej. Czym się charakteryzują?

A. Głowacka

Jojo

Jojo

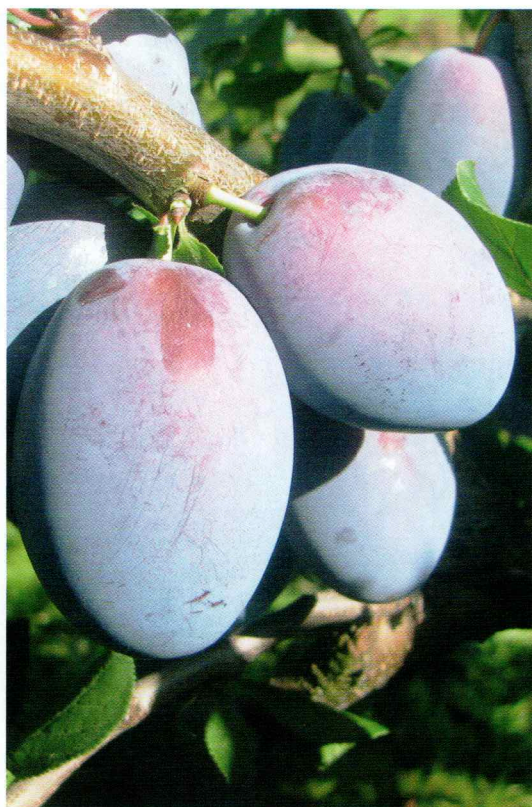
Odmiana o późnej porze dojrzewania owoców otrzymana w wyniku krzyżowania śliw Ortenauer × Stanley. Jej drzewa są samopłodne, wytrzymałe na mróz, ale podatne na choroby grzybowe m.in. na dziurkowatość liści drzew pestkowych. Rosną średnio silnie, wczesnie wchodzi w okres owocowania, plonują regularnie i zwykle obficie. Niestety, mają skłonność do zawiązywania nadmiernej liczby owoców, wskutek czego pogarsza się ich jakość.

Owoce dojrzewają najczęściej w pierwszej dekadzie września. Są lekko wydłużone, średniej wielkości do dużych, o masie 40–50 g, ale wyraźnie drobnieją w lata obfitego owocowania. Okrywa je gruba, twarda, granatowa skórka z intensywnym, szaroniebieskim nalotem woskowym. Miąższ jest początkowo zielonkawożółty, a w pełnej dojrzałości – żółtopomarańczowy, jędrny, zwarty, w zależności od roku dobrze lub średnio dobrze oddziela się od pestki. Smak owoców jest zależny od wielkości plonu oraz warunków pogodowych w czasie dojrzewania.

Joganta

Odmiana otrzymana w wyniku krzyżowania śliw Jojo × Haganta. Do jej zalet należą: odporność

Obecnie są już dostępne odmiany śliw odporne na wirusa szarki, jednak ich wybór jest nadal ograniczony

Joganta

na szarękę, mała podatność na choroby grzybowe (z wyjątkiem moniliozy), samopłodność, słaby wzrost drzew, dobre plonowanie i atrakcyjny wygląd owoców. Według hodowców łączy w sobie odporność śliwy Jojo z atrakcyjnym wyglądem i bardzo dobrym smakiem owoców odmiany Haganta. Drzewa rosną słabo i tworzą zwarte korony. Kwitną wcześnie, plonują regularnie i zwykle obficie.

Owoce dojrzewają zwykle w pierwszej dekadzie września, kilka dni przed owocami odmiany Jojo. Są duże do bardzo dużych, o masie 50–90 g, owalne. Okrywa je ciemnoniebieska skórka z intensywnym nalotem woskowym. Miąższ jest żółty, bardzo soczysty, słodki, dość smaczny, choć czasami z wyczuwalnym posmakiem goryczki przy skórce, zwykle dobrze oddziela się od pestki.

Jofela

Odmiana otrzymana w wyniku krzyżowania śliw Jojo × Felsina. Do jej zalet należą: odporność na szarękę, dobre i regularne plonowanie drzew oraz wysoka jakość owoców, które mogą dłużej pozostać na drzewie bez pogorszenia ich jakości. Drzewa rosną średnio silnie i plonują zwykle dobrze i regularnie.

Owoce dojrzewają w terminie zbliżonym do Węgierki Zwykłej. Są średniej wielkości, o masie 35–45 g, mocno wydłużone, zwężone przy

Jofela

szypułce, kształtem przypominają owoce odmiany Stanley. Okrywa je początkowo ciemnopurpurowa, a w pełnej dojrzałości ciemnoniebieska skórka z intensywnym nalotem woskowym. Miąższ jest żółty do pomarańczowożółtego, twardy, aromatyczny, kwaśno-słodki, wyjątkowo smaczny i bardzo łatwo oddziela się od pestki.

Temano

Polska odmiana, która daje szansę na produkcję smacznych węgierek w rejonach naszego kraju bardzo silnie zagrożonych przez szarękę. Została wyselekcjonowana w miejscowości Tęgorbórze (gm. Nowy Sącz) w Małopolsce. Po wieloletnich obserwacjach kilkudziesięcioletniego drzewa matczynego (prawdopodobnie typ odmiany Węgierka Zimmera) rosnącego wśród drzew zawirusowanych, a nie wykazującego objawów szarki ani na liściach, ani na owocach, rozmnożono ją i założono pierwszy sad. Drzewa w nim rosnące dobrze plonowały i nie wykazywały oznak zawirusowania, dlatego śliwę zgłoszono do badań rejestrowych Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) i po kilkuletniej ocenie odrębności, wyrównania i trwałości wpisano ją do Krajowego Rejestru Odmian pod nazwą Temano.

Drzewa rosną średnio silnie, plonują regularnie i zwykle obficie. Owoce, o masie 25–30 g, osiągają

A. Glowacka

Temano

dojrzałość zbiorczą w drugiej połowie sierpnia. Kształtem przypominają owoce Węgierki Wczesnej. Okrywa je granatowa skórka z intensywnym szaroniebieskim nalotem. Miąższ jest zielonożółty, we w pełni dojrzałym owocu smaczny, bardzo łatwo oddziela się od pestki.

Kalipso

Odmiana otrzymana w Instytucie Ogrodnictwa w Skierniewicach w wyniku krzyżowania śliwy Cacsanska Lepotica × Opal. Jest wytrzymała na mróz i tolerancyjna na szarękę. Drzewa rosną średnio silnie, plonują regularnie i obficie. Owoce dojrzewają wcześniej, zwykle na przełomie lipca i sierpnia,

reklama

A. Glowacka

Kalipso

kilka dni po odmianie Herman. Są średniej wielkości, o masie 30–40 g, szerokoowalne, kształtem przypominają owoce odmiany Cacsanska Lepotica. Przy zbyt obfitym plonowaniu drobnieją i w kolejnym roku plonują bardzo słabo, dlatego wskazane jest przerzedzanie zawiązków. Owoce okrywa niebieskofioletowa skórka z intensywnym nalotem woskowym. Miąższ jest początkowo żółty, a w pełnej dojrzałości – pomarańczowożółty, zwarty, soczysty, bardzo smaczny i bardzo łatwo oddziela się od pestki. Smak nie pogarsza się nawet przy obfitym plonowaniu i w niekorzystnych warunkach pogodowych w czasie dojrzewania, co często obserwujemy w przypadku innych odmian.

SPRZEDAM drzewka śliw
– węgierki odmiany „TEMANO”

Odporne na szarękę!

Gospodarstwo Ogrodnicze
Stanisław Małek

ul. Śliwkowa 38, 33-312 Tęgoborze
tel. 18 444 90 38, kom. +48 604 783 377

